

կէ զատ՝ խիստ շուտ կրնտանենայ ու կըհնազանդի ոչ միայն իրեն կերակուր տուողին, հապա նաև որ և իցէ ան- ծանօթ մարդու որ հետը խօսի : Եւ թռչունս պահել ուղողը աղէկ պէտք է նայի որ տանը մէջ կամ անոր կե- ցած սենեակը կահ կարասիք չգըտ- նուի . վասն զի մէկ զարմանալի ու փնասակար սովորութիւն մը ունի աս թռչունս որ կարծր ու սուր կտուցովը ինչ բան որ գտնէ՝ իբր թէ անով խա- ղալու պէս կըկըտցէ, կըկըծէ, կապա- կանէ, թէ լաթեղէն ըլլայ և թէ փայտեղէն : Եւ որ համար, որպէս զի աս փնասները չըլլան, պէտք է ծառի մը ճիւղ կամ կոճ՝ դնել առջևը, որ ինչ փնաս որ կուզէ ընել՝ անոր վրայ ընէ :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երբոր ողայ մը լեզու էելէ, էնչ խոսիք
ընելու է վրան :

ՏՂԱՅ մը լեզու ելելու ատեն՝ ուրովհետև խելքն ալ աւելի բացուած կըլլայ, ծնողքը առջի ըսած կանոննիս պահելէն զատ՝ շատ զգուշաւոր պիտի ըլլան իրենց խօսակցութեան ու գործողութեանը մէջ, և ամենեւին պիտի չխօսին ու չընեն այնպիսի բաներ որ տղոց սիրտը կարենան աւրել ու չարացնել : Խօսակցութեան կողմանէ իրենց ընելու զգուշութիւնները ասոնք պիտի ըլլան .

Եւ մէն բանէ առաջ պիտի նային ծնողքն որ տղոց առջև յիշոցք՝ չընեն, և ոչ անպարկեշտ ու անհամեմատ խօսքեր բանեցնեն, ոչ բարկութեամբ և ոչ կատակով . պիտի գիտնան որ յիշոցքը սատանայական խօսակցութի մըն է որ սովորաբար կիրքով գործա-

ծուելուն համար՝ տղոց միտքը խիստ շուտ կըմնայ, և ինչուան որ ծերանան՝ չեն մոռնար . բերնով ալ չբանեցնեն նէ՝ իմաստը մտքերնին կապա- կանէ : Եւ նայէս պիտի զգուշանան անէծք ընելու չար սովորութեանն, որ սուրբ գրքին ըսածին նայելով շատ անգամ ալ կըկատարուի ի պատիժ ծնողաց անկարգութեանը : Տղուն առջև ուրիշի վրայ պէտք է գէշ խօսիլ ու բամբասանք ընել : Տղան յանդիմանելու ատեն պէտք է նախա- տական խօսքեր գործածել . զոր օրինակ ամենեւին պէտք է ըսել, անպատ- անօրէն, չէ, չըլլաւ, շահաւոր, էշ, էն, չէ, խելք, և ասոնց նման անշնորհք և անբանական բառեր . վասն զի տը- ղան այսպիսի կոպիտ խօսակցութիւն- ներէն միայն աս խելքը կըսորվի որ երբոր մեծնայ՝ նոյն բառերը ինքն ալ ուրիշի կըգործածէ : Աստիկ պէտք է զգուշանան նաև սուտ զուր- ցելէն, ուրիշի չարիք ուզելէն, ու վրէժխնդրութեան խօսքերէն : Եւ աս բաներէս ոչ միայն ծնողք պիտի զգուշանան, հապա նաև տան մէջ եղողներն ալ պիտի զգուշացնեն . և թէ որ մէկը յանկարծ սխալի՝ պէտք է յանդիմանեն, տղուն ալ ապսպրեն որ ինքը ամենեւին այնպիսի բաներ չխօսի :

Երկրորդ, մեծ զգուշութիւն պի- տի ընեն ծնողք որ տղոց առջև փնա- սակար ու գէշ պատմութիւններ չը- պատմեն . պատմելու ալ ըլլան նէ՝ մէջի պակասութիւնները իմացնեն կամ վար զարնեն : Եւ պատմութիւն- ներէն ալ զգուշանալու է որ չարու- թիւնը վարպետութեամբ մը եղած կերենայ մէջերնին, ինչպէս են վար- պետութեամբ եղած գողութիւն, ուրիշը խաբել, և այլն : Եւ ասն զի տը- ղան ասանկ բաներ լսելով՝ ինքն ալ կըվառուի ընելու . մանաւանդ երբոր տեսնէ թէ ուրիշները կըխնտան, ու ինչ աղէկ վարպետութիւն է ըսելով կըզարմանան : Եւ խիստ պիտի զգուշա- նան տղոց առջև անհամեմատ պատմու-

գիշեր է որ մինակ կը պառկի . ասով վախը կանցնի :

Իայց աս զգուշութիւնները անօգուտ կը լլան թէ որ տղան տեսնէ թէ տան մէջ ուրիշը աս տեսակ բաներէն կը վախնայ , ու աս տեսակ բաներու վրայ կը խօսի : Ինոր համար ծնողք զամէնքն ալ պիտի զգուշացնեն որ այսպիսի նիւթերու վրայ չխօսին : Իսով ինքիրմէ կիմացուի թէ որչափ անխելութիւն է ոմանց , և մանաւանդ տղաքը նայող աղախիններուն ու ծառաներուն ըրածը , որ տղուն լացը կտրելու համար կամ ան է որ այլանդակ ձայնով կը կանչվուտեն տըղուն գլխուն վերեւը , կամ ան է որ Թրապէ կաւ , Խալէի՛ կաւ , Գայլէ կաւ , Խըլէ կաւ ըսելով կը վախցնեն . ասոնք իբր թէ տղուն լացը կտրելով բարիք մը կընեն . չեն գիտեր որ անոր տեղը տասը չարիք կը սորվեցնեն անմեղ տղուն , որոնց գլխաւորներն են վախկոտութիւն և աւելորդապաշտութիւն :

Իայելու է որ տղոց առջև աշխարհքիս ունայն բաներուն վրայ ալ գովասանքներով՝ զարմանքներով չխօսուի . ոչ ստրկի , ոչ հարստութեան , և ոչ աշխարհային բաներուն սէր ցուցուի , որպէս զի տղուն աչքը բացուելուն պէս՝ ունայնութեանց ետեւէ չըլլայ . հապա ընդ հակառակն պիտի ջանան ծնողք որ ճշմարիտ և յաւիտենական բարիքներու վրայ խօսին , որ Իստուած մեզի պատրաստեր է , և տղուն իմացնեն թէ ինքն ալ իրեն պարտքերը ընէ , ու աս աշխարհքիս ունայնութեանց ետեւէ չըլլայնէ՝ հոն պիտի երթայ ու անոնք վայելէ : Տղոց առջև պիտի նային ծնողք որ ափեղցրփեղ կատակներ , փուճ խօսակցութիւններ չընեն . հապա ուրիշներուն հետ խօսելու ատեն ամէնուն իրենց արժանաւոր պատիւը տան , որպէս զի տղան ալ մեծնայ նէ՝ ուրիշներուն հետ այնպէս խօսի , ու

ըով ուրիշներուն սիրելի , ու իրեն ընկերութիւնը ամէնուն հաճելի կըլլայ :

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Սարգսյանի հարգը :

ԵՐԿՐԱՅԵՐԿԵԼԷՆ ու պատրաստելէն ետքը երկրագործը ուղած բանը կընայ մէջը ցանել ու տնկել . բայց հարկաւ աս բանիս մէջ կարգ մը պիտի ըլլայ որ աշխատանքին համեմատ պտուղ ալ քաղէ : Թէ որ ամէն տարի նոյն արտին մէջ նոյն բոյսը ցանես կամ տնկես , այնչափ շահաւոր չըլլար՝ որչափ թէ որ ամէն տարի այլեայլ տեսակ բոյսեր տնկելու ըլլաս . վասն զի բոյս կայ որ իր բոլոր սնունդը գետնէն կառնէ , անով հողին պարարտութիւնը երթալով կը պակսի . բոյս ալ կայ որ գետնէն խիստ քիչ հիւթ կը ծծէ , ու աւելի տերեւներովը օգէն հիւթ ու թացութիւն կառնէ , անով կը սնանի . ուստի երկրագործին կիցնայ անանկ կարգ մը բռնել որ ամէն տարի որ և իցէ տեսակ բոյսերը այլ և այլ արտերու մէջ տնկէ ու գետնին ու ժն ու պարարտութիւն ալ միշտ հաւասար մնայ , և հարկ չըլլայ տարիներով երկիրը պարապ թողուլ՝ պարարտացնելու համար : Երաւ է որ արեւելքի երկիրները շատ տեղ պարապ ու անգործ ըլլալով , երկրագործները սովորաբար նոյն երկիրը ամէն տարի բանեցնելու կարօտ չեն սեպուիր , անոր համար աս տարի մը շահած արտը գալ տարի կը թողուն որ հանգչի , և իրենք ուրիշ արտ մը կը հերկեն : Իայց բանի որ արեւելքի երկրագործութիւնը ծաղկի , ինչպէս որ յոյս կայ՝ օսմանեան տերութեան նոր հաստատած երկրագործական ժողովքէն , հարկ պիտի ըլլայ գիտնալ թէ նոյն երկրէն ամէն տարի բաւական բերք առնելու համար՝ վարուցանին մէջ ինչ կարգ բռնելու է :